

Брюксел, 12.5.2021 г.
COM(2021) 236 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Стратегически насоки за по-устойчив и конкурентоспособен сектор на
аквакултурите в ЕС за периода 2021—2030 г.**

{SWD(2021) 102 final}

1. НЕОБХОДИМОСТТА ОТ НОВА СТРАТЕГИЯ НА ЕС ЗА АКВАКУЛТУРИТЕ

В Европейския зелен пакт и стратегията „От фермата до трапезата“ се поставя специален акцент върху потенциала на отглежданите морски храни като източник на белтъци за храни и фуражи с ниски емисии на въглероден диоксид, което има важна роля в изграждането на устойчива продоволствена система. Със стратегията „От фермата до трапезата“ също така се определят конкретни цели за аквакултурите — по-конкретно намаляване на продажбите на антимикробни средства¹ и значително увеличаване на биологичното отглеждане на аквакултури².

Секторът на аквакултурите създава работни места и възможности за икономическо развитие в крайбрежните и селските общности на ЕС. Този сектор може също така да помогне за декарбонизацията на икономиката, за борбата с изменението на климата и смекчаването на последиците от него, за намаляването на замърсяването, за по-доброто опазване на екосистемите (в съответствие с целите на стратегията за биологичното разнообразие и амбицията за нулево замърсяване за нетоксична околна среда), като той може да бъде част и от по-кръгово управление на ресурсите. Ето защо в момента е налице неотложна потребност от стратегически и дългосрочен подход за устойчив растеж на сектора на аквакултурите в ЕС. Този подход следва също така да зададе посоката за възстановяването на сектора след извънредното положение във връзка с COVID-19 и да гарантира неговата дългосрочна устойчивост и гъвкавост.

Още с Регламента относно общата политика в областта на рибарството³ беше отправен призив за съгласуван стратегически подход на ЕС с цел да се подпомогне растежът на сектора на аквакултурите в ЕС, като в същото време се гарантира неговата икономическа, екологична и социална устойчивост. Въпреки постигнатия напредък благодарение на установения с регламента „отворен метод на координация“, както и на финансирането от Съюза, секторът на аквакултурите все още е далеч от достигането на пълния си потенциал по отношение на растежа и задоволяването на увеличаващото се търсене на по-устойчиви морски храни⁴. Над 70 % от морските храни, които се консумират в ЕС, са внос⁵. Общо продуктите от аквакултури (включително внос) представляват 25 % от потреблението на морски храни в ЕС, като продуктите от аквакултури,

¹ Съгласно стратегията „От фермата до трапезата“ Комисията „ще предприеме действия с цел до 2030 г. в ЕС общите продажби на антимикробни средства за селскостопански животни и за аквакултури да се понижат с 50 %“.

² В стратегията „От фермата до трапезата“ се поставя целта „до 2030 г. най-малко 25 % от земеделската земя на ЕС да бъде обработвана по правилата на биологичното земеделие и значително да се увеличи биологичното отглеждане на аквакултури“.

³ Регламент (ЕС) № 1380/2013.

⁴ Подробен анализ на икономическите резултати на сектора на аквакултурите в ЕС, изготвен от Научния, технически и икономически комитет по рибарство (НТИКР), е публикуван на <https://steef.jrc.ec.europa.eu/reports/economic>

⁵ Ако се вземе предвид износът на продукти от риболов и аквакултури на ЕС, съгласно доклада от 2020 г. относно рибния пазар на ЕС, изготвен от Европейската обсерватория на пазара на продукти от риболов и аквакултури (EUMOFA), през 2018 г. процентът на самостоятелно задоволяване на потребностите по отношение на продуктите от риболов и аквакултури е бил 42 %. Самостоятелното задоволяване на потребностите се определя като капацитета на държавите — членки на ЕС, да задоволят търсенето чрез собственото си производство и може да се изчисли като съотношението между местното производство и вътрешното потребление.

произведени в ЕС, са едва 10 % от това потребление. Секторът на аквакултурите в ЕС представлява по-малко от 2 % от световното производство на аквакултури. Производството на аквакултури в ЕС остава силно концентрирано по отношение както на държавите членки, така и на отглежданите видове, поради което съществува значителен потенциал за диверсификация. По отношение на сектора на аквакултурите в ЕС се прилагат някои от най-строгите нормативни изисквания за качество и въздействие върху здравето и околната среда в сравнение с други държави. Въпреки това екологичните характеристики на сектора на аквакултурите в ЕС могат да бъдат допълнително подобрени, с което да се допринесе за постигането на целите на Европейския зелен пакт и свързаните с него стратегии.

В настоящото съобщение се прави преглед на изготвените от Комисията стратегически насоки за устойчиво развитие на сектора на аквакултурите в ЕС, приети през 2013 г.⁶. Тези насоки са основният стълб на стратегическата координация на политиката на ЕС в областта на аквакултурите и послужиха за основа на приетите до 2015 г. многогодишни национални стратегически планове за аквакултурите на държавите членки. Изпълнението на тези планове беше подкрепено от обмена на добри практики между държавите членки, който беше насърчен от Комисията, и с финансиране по Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР) и други фондове на ЕС.

Комисията прикани държавите — членки на ЕС, да преразгледат своите многогодишни национални стратегически планове, като вземат предвид консултациите относно новите насоки, определени в настоящото съобщение. Подпомагане за държавите членки ще продължи да се предоставя по линия на бъдещия Европейски фонд за морско дело, рибарство и аквакултури⁷ (ЕФМДРА), за да се постигне стратегическата визия за сектора, както е отразено в многогодишните национални стратегически планове и техните оперативни програми, включително чрез действия на местно равнище⁸.

2. НОВИТЕ СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ

Европейският зелен пакт представлява новата стратегия на ЕС за растеж и има за цел да се стимулира икономиката и да се създадат работни места, като в същото време се ускори екологичният преход по ефективен от гледна точка на разходите начин. Чрез стратегическите насоки, определени в настоящото съобщение, се цели да се предложи обща визия за държавите — членки на ЕС, и всички съответни заинтересовани страни за по-нататъшното развитие на сектора на аквакултурите в ЕС по начин, който допринася за тази стратегия за растеж. По-специално стремежът е с насоките да се помогне за изграждането на сектор на

⁶ COM(2013) 229 final, 29.4.2013 г.

⁷ Текстът на политическото споразумение по предложението за регламент за ЕФМДРА е публикуван на https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/PECH/DV/2021/02-22/EMFAF_consolidated_clean_EN.pdf. Очаква се този текст да бъде подложен на правен преглед и да бъде окончателно приет от Съвета и Европейския парламент.

⁸ Съгласно член 23 от Регламента за ЕФМДРА (текст на политическото споразумение, вж. бележка под линия 7) подпомагането за аквакултурите, предоставяно по линия на ЕФМДРА, трябва да е в съответствие с многогодишните национални стратегически планове за развитие на аквакултурите.

аквакултурите в ЕС, който: i) да е конкурентоспособен и гъвкав; ii) да гарантира снабдяването с питателни и здравословни хранителни продукти; iii) да намали зависимостта на ЕС от внос на морски храни; iv) да създава икономически възможности и работни места; и v) да се превърне в световен модел за устойчивост. Насоките следва също така да помогнат на потребителите от ЕС да вземат информирани решения относно устойчивите продукти от аквакултури, като се гарантират еднакви условия на конкуренция по отношение на продуктите от аквакултури, предлагани на европейския пазар. Те следва също да допринесат за управление на множеството налични инструменти и фондове за подпомагане на сектора на аквакултурите в ЕС, както и за прилагането на съответното законодателство на ЕС.

За постигането на тази визия ще трябва да се обърне внимание на различните предизвикателства и възможности на сектора на аквакултурите в ЕС, за да бъдат осъществени следните взаимосвързани цели:

- (1) изграждане на гъвкавост и конкурентоспособност;
- (2) участие в екологичния преход;
- (3) гарантиране на приемане от обществото и информираност на потребителите;
- (4) увеличаване на знанията и иновациите.

В настоящото съобщение се предоставят общи насоки как да се обърне внимание на тези предизвикателства и възможности. В приложението към съобщението също така се предлагат конкретни действия на Комисията, държавите — членки на ЕС, и Консултативния съвет по аквакултурите с цел постигане на напредък във всички набелязани области.

Когато е необходимо, в настоящото съобщение се споменават конкретни предизвикателства и възможности в областта на отглеждането на черупкови организми⁹ и в областта на сладководните аквакултури¹⁰ поради техните специфични характеристики. Като част от последващите действия по стратегията „От фермата до трапезата“ Комисията подготвя самостоятелна и конкретна инициатива за подкрепа на производството, безопасната консумация и иновативната употреба на водорасли. С тази инициатива ще се обърне внимание

⁹ При отглеждането на черупкови организми в ЕС се разчита най-вече на мекотелите, а именно на миди и стриди. Отглеждането на мекотели в ЕС най-често представлява традиционна, семейна и трудоемка аквакултурна дейност, която е изцяло интегрирана в местния пейзаж.

¹⁰ Сладководните аквакултури са особено подходящ инструмент за производство на устойчиви хранителни продукти в районите без излаз на море, като осигуряват и така необходимите работни места. Някои от основните сладководни видове в ЕС включват шарана, дъговата пъстърва и новопоявили се видове като ивичестата зъбатка и бялата риба. Най-често използваните съоръжения за производство са наземните басейни, като широко се използват и канални и други системи с течаща вода, клетки, садки и резервоари. Ако са добре управлявани, някои видове сладководни аквакултури (особено аквакултурите, отглеждани в езера) могат да осигурят екосистемни услуги и често са част от културата и традициите на съответния регион. Системите за повторно използване на водата (рециркуляционните системи за производство на аквакултури) се използват по-рядко поради големия размер на необходимите инвестиции, но те вероятно ще станат по-популярни в бъдеще благодарение на очевидните ползи от тях.

на свързаните с отглеждането на водорасли предизвикателства и възможности и ще се предложат конкретни действия¹¹.

Настоящото съобщение е изготвено в тясно сътрудничество с държавите — членки на ЕС, и заинтересованите страни, по-специално представените в Консултативния съвет по аквакултурите. В него също така се вземат предвид резултатите от обществена консултация, посветена на устойчивото развитие на сектора на аквакултурите¹². Съобщението е съобразено и с изразеното от Европейския парламент становище относно развитието на сектора на аквакултурите в ЕС¹³.

2.1. Изграждане на гъвкавост и конкурентоспособност

Постигането на гъвкавостта и конкурентоспособността на европейския сектор на аквакултурите зависи от два основни фактора: достъп до пространство и води, както и наличие на регулаторна и административна рамка, която е прозрачна и ефективна. Въпреки постигнатия напредък в някои държави членки след приемането на стратегическите насоки от 2013 г., в междинната оценка на отворения метод на координация¹⁴ беше формулирано заключението, че са необходими допълнителни усилия и в двете области. По отношение на гъвкавостта съществуват два проблема, които са особено предизвикателство за сектора на аквакултурите: управлението на рисковете, свързани със здравето на животните и на хората (по-специално, но не само, при отглеждането на мекотели), и въздействието от изменението на климата. Допълнителен проблем за рентабилността¹⁵ конкретно при сладководните аквакултури са хищниците и сушата¹⁶. Организацията на производители и организацията на пазара, както и контролът и борбата с измамите също са важни инструменти, с които се гарантират гъвкавостта и конкурентоспособността на сектора на аквакултурите в ЕС. Накрая, секторът може да стане по-конкурентоспособен, като се диверсифицира допълнително производството на аквакултури в ЕС и се добави стойност към продуктите от аквакултури.

2.1.1. Достъп до пространство и води

¹¹ Съгласно стратегията „От фермата до трапезата“ Комисията „ще установи целенасочена подкрепа за сектора на водораслите, тъй като те би трябвало да станат важен източник на алтернативни белтъци за устойчива продоволствена система и продоволствена сигурност в световен мащаб“.

¹² Обществената консултация на тази тема беше проведена между юли и октомври 2020 г. В новите стратегически насоки също така се вземат предвид резултатите от междинната оценка на отворения метод на координация (вж. работен документ на службите на Комисията: https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/swd-2020-6_en.pdf), опитът, споделян в контекста на отворения метод на координация, и резултатите от финансираните от ЕС проекти.

¹³ Резолюция на Европейския парламент от 12 юни 2018 г. „Към устойчив и конкурентоспособен европейски сектор на аквакултурите: настоящо състояние и бъдещи предизвикателства“ (2017/2118(INI)).

¹⁴ Вж. бележка под линия 121.

¹⁵ За допълнителна информация относно сладководните аквакултури в ЕС вж. проучването на EUMOFA (<https://www.eumofa.eu/documents/20178/442176/Freshwater+aquaculture+in+the+EU.pdf>) и профилите на отделните държави (<https://www.eumofa.eu/documents/20178/442176/Country+profiles.pdf>).

¹⁶ Сушата може да застраши жизнеспособността на сладководните стопанства, които за разлика от земеделските стопанства винаги могат да разчитат на обезщетения при такива ситуации.

Вследствие на изменението на климата водата започва да се превръща в оскъден ресурс. Наред с това между различните икономически дейности, включително сектора на аквакултурите, е налице все по-голяма конкуренция — както за пространство, така и за достъп до води. Поради тази причина от ключово значение е да се осъществява координирано пространствено планиране с ангажиране на ранен етап на съответните заинтересовани страни. С пространственото планиране може да се гарантира разпределението на пространството и водите между различните дейности, като в същото време се опазват екосистемите. Държавите — членки на ЕС, вече постигнаха известен напредък в интегрирането на аквакултурните дейности в своите морски пространствени планове в съответствие с Директивата за морското пространствено планиране¹⁷. Много от тези планове обаче предстои тепърва да влязат в сила, като резултатите от тях за сектора на аквакултурите ще станат ясни в бъдеще. Освен това е необходим допълнителен напредък по отношение на други аспекти на планирането на пространството и достъпа до води за аквакултурни дейности.

Координираното пространствено планиране следва да обхваща не само морските аквакултури, включително преходните (бракични) води, но и сладководните, както и наземните аквакултури (рециркулационните системи за производство на аквакултури). Също така в него трябва да се предвижда развитието на офшорните аквакултури, когато природните условия позволяват това¹⁸. Следва да бъде обърнато особено внимание на развитието на аквакултурите с по-слабо въздействие върху околната среда (като например съчетаването на определени видове отглеждане за допълнително намаляване на емисиите на хранителни и органични вещества в околната среда) и интегрирането на устойчиви аквакултурни дейности (особено такива, които осигуряват екосистемни услуги) в защитените територии, като например зоните по „Натура 2000“. При пространственото планиране следва винаги да се гарантира прилагането на съответното законодателство на ЕС и да се осигурят специални зони за биологично отглеждане на аквакултури и отглеждане на мекотели¹⁹. При планирането следва също да се вземат предвид адаптирането на аквакултурите към изменението на климата и потенциалът на определени видове аквакултури да смекчават въздействието от това изменение (например улавяне на въглероден диоксид или опазване на екосистемите, които осигуряват защита срещу екстремни метеорологични явления).

¹⁷ Директива 2014/89/ЕС за установяване на рамка за морско пространствено планиране.

¹⁸ За целите на настоящите насоки „офшорни аквакултури“ са аквакултури, „намиращи се на > 2 km или извън видимостта от брега, във води с дълбочина > 50 m, с височина на вълните 5 m или повече, с океански мъртви вълнения, променливи ветрове и силни океански течения, на места, които са открити (открито море, например $\geq 180^\circ$) и където има изискване за дистанционни операции, автоматизирано хранене, и където може да се изисква дистанционно наблюдение на операционните системи (определение в контекста на семинара на ФАО от 2010 г. Expanding mariculture further offshore, Technical, spatial and governance challenges (Разширяване на морските култури по-далече от бреговете — технически, пространствени и управленски предизвикателства).

¹⁹ По отношение на мекотелите наличието на вода с добро качество е от ключово значение, тъй като във водата могат да се натрупат вредни вещества, които да застрашат жизнеспособността и санитарното качество на мекотелите. Съществува законодателство на ЕС, което гарантира доброто качество на водата за двучерупчестите мекотели.

Пространственото планиране следва да се основава на определянето на подходящи за аквакултури зони чрез процес, включващ координация между съответните органи на различни равнища. Този процес следва да започва с картографирането на вече определените и потенциалните зони за аквакултури по начин, който е съгласуван със съществуващото планиране в областта на околната среда (включително плановете за управление на речните басейни). В това картографиране следва да е включен процес, чрез който да се установи потенциалът за възстановяване на изоставени съоръжения за отглеждане на аквакултури или за преобразуване на съществуващите промишлени съоръжения така, че да са подходящи за аквакултури. С него също така следва да се цели насърчаването на полезните взаимодействия между различните дейности и начини на използване на пространството, като например да се стимулира развитието на аквакултурите в комбинация с изграждането на офшорни инсталации за вятърна енергия.

Определянето на зони, подходящи за аквакултури, следва да се основава на ясни и прозрачни критерии и инструменти. Тези инструменти включват: i) оценка на въздействието върху екосистемата чрез стратегическа оценка на въздействието; ii) определяне на изисквания за качеството на водата (по-специално за отглеждането на мекотели); iii) оценка на потенциалните полезни взаимодействия и конфликти с други дейности; iv) определяне на „допустимото натоварване“ на зоните²⁰; и v) определяне на необходимото разстояние между местата за отглеждане на аквакултури и източниците на замърсяване. Определянето на зони следва да се придружава от въвеждането на подходящ механизъм за: i) наблюдение и събиране на данни относно въздействието на аквакултурните дейности върху околната среда; и ii) наблюдение на качеството на водата (по-специално за зони, които се използват за отглеждане на мекотели).

2.1.2. Регулаторна и административна рамка

Сложността на националните системи за лицензиране и липсата на предвидимост по отношение на сроковете и резултатите от процедурите по лицензиране все още се определят от сектора на аквакултурите в ЕС като значителни пречки за растежа. Процедурите по лицензиране може да представляват особена тежест за МСП. Предизвикателствата се дължат както на сложната регулаторна рамка на сектора, така и на необходимостта в процеса по лицензиране да участват множество органи. Освен това опасенията относно въздействието на аквакултурните дейности върху околната среда или върху други икономически дейности често водят до процедури по обжалване, които допълнително забавят процеса на получаване или подновяване на лиценз.

Най-важните елементи, чрез които да се обърне внимание на тези въпроси, като в същото време се гарантира, че при процедурите по лицензиране се отчитат в достатъчна степен екологичните аспекти, са следните:

²⁰ Допустимото натоварване в областта на аквакултурите се определя като максималната биомаса от отглеждан вид, която може да се поддържа, без да се надвиши максималното допустимо въздействие върху отглежданите запаси и тяхната среда.

- Рационализиране — и по възможност хармонизиране — на законодателството и административните насоки относно аквакултурите. В оптималния случай рационализирането следва да се извърши чрез приемане на единно национално законодателство, обхващащо всички съответни аспекти. С това законодателство следва да се определят ясни процедури и срокове за обработването на заявленията за нови лицензи или за подновяване на лицензи.
- Създаване, когато е възможно, на единен национален субект по аквакултурите, който обединява всички органи с отговорности в тази област. Националният субект ще се стреми да улеснява и координира работата на посочените органи по отношение на планирането, лицензирането и наблюдението на аквакултурните дейности. Той следва да осъществява контакт със съответните заинтересовани страни, така че техните становища да бъдат своевременно обсъдени и взети предвид. В случаите, когато съществуват отговорности по отношение на аквакултурите и на поднационално равнище, следва да се насърчи определянето на национална структура, която обединява регионалните/местните органи и субекти.
- Създаване на система за обслужване на едно гише за лицензите за аквакултури, която улеснява осигуряването на прозрачност в процеса по лицензиране и взаимодействието между заявителя и органите, вземащи решенията.
- Определяне на подходящи за отглеждането на аквакултури зони съгласно принципите, посочени в раздел 2.1.1 по-горе.
- Осигуряване на условия за дългосрочно лицензиране с редовно наблюдение и санкции в случай на неспазване на изискванията (които могат да включват отнемане на лиценза). Условията за лицензиране следва да включват задължение за наблюдение и докладване на данни — по-специално данните, които се изискват съгласно съответното национално и европейско законодателство.

Напредъкът на държавите членки при осъществяването на дейности по посочените аспекти ще включва и отговор на опасенията на производителите на аквакултури в ЕС относно липсата на еднакви условия на конкуренция за аквакултурните дейности в Съюза поради различията в отделните държави членки по отношение на пречките при получаването на лицензи за нови стопанства.

2.1.3. Здраве на животните и обществено здраве

Въпреки съществуващото законодателство на ЕС относно здравето на водните животни²¹ и финансираните от Съюза научни изследвания в тази област

²¹ Законодателството в областта на здравето на животните включва Регламент (ЕС) 2016/429 за заразените болести по животните (законодателство за здравеопазването на животните), приложим от 21 април 2021 г., и действащата нормативна уредба относно ветеринарномедицинските продукти и медикаментозните фуражи (Директива 2001/82/ЕО, Регламент (ЕО) № 726/2004 и Директива 90/167/ЕИО), която ще бъде заменена с Регламент (ЕС) 2019/6 относно ветеринарните

инфекциозните болести продължават да бъдат много сериозна пречка за производителността в сектора на аквакултурите²². Тези болести също така представляват проблем за доброто състояние на животните. Предизвикателствата в тази област, на които трябва да бъде обърнато внимание, са следните:

- липса на добри животновъдни практики и технологии, съобразени с нуждите на всеки аквакултурен вид;
- необходимост от по-добра превенция на болестите и нашествието на паразити, с което да се намали и необходимостта от ветеринарни лекарствени продукти;
- необходимост от намаляване на употребата на лекарствени продукти, включително антимикробни средства и противопаразитни вещества, която може да навреди на околната среда или да допринесе за антимикробна резистентност;
- пропуски в научноизследователската дейност (включително по отношение на рибния метагеном, потенциалното въздействие на изменението на климата върху здравето на рибите и въздействието на стреса върху имунната им система);
- недостиг на специфични ветеринарни лекарствени продукти (включително ваксини), предназначени за водни животни²³;
- липса на кодекси за добри практики за ранно откриване, превенция и контрол на болестите по водните животни, които не са посочени в съответното законодателство на ЕС;
- необходимост от по-съгласувано и по-изчерпателно проучване на болестите по водните животни в определени държави — членки на ЕС, и в рамките на определени сектори;
- управление — в контекста на отглеждането на мекотели — на норовирусите, които не само представляват заплаха за общественото здраве, но също така излагат на риск икономическата жизнеспособност на стопанствата за мекотели²⁴.

2.1.4. Адаптиране и смекчаване на последиците от изменението на климата

лекарствени продукти и Регламент (ЕС) 2019/4 относно медикаментозните фуражи, приложим от 28 януари 2022 г.

²² Това се отнася в особено голяма степен за отглеждането на мекотели. В последните години се наблюдава все по-голяма смъртност, дължаща се на патогени, което оказва сериозно въздействие върху устойчивостта на стопанствата за мекотели. Другите предизвикателства при отглеждането на мекотели са свързани с вредния цъфтеж на някои водорасли, замърсяването на морската среда и последиците от изменението на климата.

²³ Новият Регламент (ЕС) 2019/6 относно ветеринарните лекарствени продукти ще помогне да се увеличи наличността на ветеринарни лекарствени продукти за аквакултурите и ще осигури стимули за насърчаване на иновациите.

²⁴ Необходими са нови знания и иновативни техники, които да помогнат за справяне с болестите, като например норовирусите, засягащи двучерупчестите мекотели.

Необходимо е да се осигури адаптирането на сектора на аквакултурите към множеството разрушителни последици от изменението на климата и да се повиши неговата гъвкавост. Стратегията на ЕС за адаптиране към изменението на климата и националните стратегии и планове осигуряват рамка, с помощта на която създателите на политики да гарантират, че се прилагат изчерпателни и ефективни мерки за адаптиране към изменението на климата²⁵. В специалните секторни стратегии за адаптиране следва да се обърне целенасочено внимание на сектора на аквакултурите²⁶. В същото време трябва да се сведе до минимум всеки потенциален отрицателен принос за изменението на климата от страна на сектора на аквакултурите. Енергопотреблението и емисиите на въглероден диоксид от производството, транспорта и преработката трябва да се намалят във възможно най-голяма степен.

Секторът на аквакултурите също така има голям потенциал за смекчаване на последиците от изменението на климата. Ако бъде приложена подходяща рамка, определени видове аквакултури, като например култивирането на водорасли и мекотели, могат да осигурят услуги за смекчаване на последиците от изменението на климата (например улавяне на въглерод²⁷) или услуги за адаптиране към това изменение (например основана на природните условия защита на бреговете). Ако се управляват по правилния начин, други видове аквакултури могат да помогнат за опазването на някои екосистеми — например езерата и влажните зони. Тези екосистеми осигуряват защита срещу въздействието от изменението на климата, изразяващо се например в покачване на морското равнище и наводнения. Съответно е необходимо посочените видове аквакултури да бъдат насърчавани.

2.1.5. Организации на производители и организация на пазара

Ситуацията, пред която е изправен секторът на аквакултурите поради пандемията от COVID-19, доказва значението на организациите на производители за колективните действия — по-специално за дребномащабните производители. Тези организации осигуряват по-силни позиции при договарянето с преработвателите и търговците на дребно. Те също така предоставят възможност за споделяне на ресурси и използване на съвместни услуги (например консултации, промоционални кампании), които в противен случай биха били прекалено скъпи за отделните производители. Организациите на производители

²⁵ На 24.2.2021 г. беше приета нова стратегия на ЕС за адаптиране към изменението на климата.

²⁶ Чрез финансираните от ЕС проекти се увеличи базата от знания за разработването на ефективни мерки за адаптиране към изменението на климата в различни области на политиката, включително във връзка с аквакултурите. Много от констатациите от тези проекти и друга полезна информация са публикувани на онлайн платформата Climate-ADAPT. Climate-ADAPT е единно звено за контакт относно адаптирането към изменението на климата, създадено съвместно от Комисията и Европейската агенция за околна среда. Информация относно морския сектор и сектора на рибарството е налична на адрес <https://climate-adapt.eea.europa.eu/eu-adaptation-policy/sector-policies/marine-and-fisheries>

²⁷ В стратегията „От фермата до трапезата“ се споменава новата инициатива на ЕС за улавяне на въглероден диоксид в рамките на Зеления пакт, както и регулаторната рамка за сертифициране на поглъщанията на въглерод, която ще бъде разработена от Комисията. Аквакултурите, които осигуряват услуги за улавяне на въглерод, следва да бъдат разглеждани в този контекст, за да бъдат предоставени необходимите стимули за развитието на този вид аквакултури. Насърчаването на отглеждането на аквакултури, осигуряващи услуги за смекчаване на последиците от изменението на климата, може да бъде взето предвид от гледна точка на национално определения принос в рамките на Споразумението за климата от Париж.

улесняват съвместното управление и/или инициативите за саморегулиране между производителите. Докато те могат да помогнат на производителите да се организират като група, по-добрата интеграция на участниците в цялата верига за създаване на стойност се осигурява от междубраншовите организации. Междубраншовите организации също така улесняват инициативите за саморегулиране между производителите, преработвателите и търговците на дребно и подпомагат изпълнението и контрола на изискванията за етикетирание.

Въпреки подпомагането, което се предоставя за признатите организации на производители и междубраншови организации по линия на Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР) (по-специално подпомагането за техните планове за производство и предлагане на пазара²⁸), са учредени само ограничен брой такива организации²⁹. Учредяването на организации на производители ще бъде особено полезно за увеличаване на влиянието на производителите на мекотели и сладководни видове в сектора на аквакултурите при договарянето в рамките на веригата за доставки на хранителни продукти. Тези производители обикновено са малки дружества, които продават своите продукти в необработен вид и не получават ползи от вертикалната интеграция с преработвателите и търговците на дребно.

Производителите на аквакултури изразиха опасения относно трудността — по-специално за дребномащабните производители — при учредяването на организация на производители и при признаването ѝ съгласно Регламент (ЕС) № 1379/2013 относно общата организация на пазарите на продукти от риболов и аквакултури (Регламент относно общата организация на пазарите). Тази трудност е свързана най-вече с финансовите средства, които се изискват, и с административните пречки. Комисията изготви незадължителен документ с насоки³⁰, за да улесни признаването на организации на производители и другите професионални организации и да разшири обхвата на техните правила спрямо нечленуващите производители. Наред с това тя непрестанно подпомага сектора чрез методологическа подкрепа и участие и обмен по време на технически срещи.

2.1.6. Контрол

Друг важен аспект, необходим за гарантирането на устойчивостта и рентабилността на сектора на аквакултурите в ЕС, е подходящият контрол от страна на всяка държава членка върху продуктите от аквакултури в цялата верига на доставките (от улавянето/добива до продажбата на дребно, включително транспорта) в съответствие с Регламента на ЕС за контрол на рибарството³¹. Изпълнението на задълженията във връзка с проследимостта позволява да се

²⁸ Подпомагането за плановете на организации на производители за производство и предлагане на пазара е задължително в рамките на ЕФМДР. Тези планове ще продължат да бъдат допустими за подпомагане по линия на новия ЕФМДРА, но на доброволна основа.

²⁹ Към момента съществуват 32 признати организации на производители на аквакултури и нито една транснационална организация — вж. <https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/list-of-recognised-producer-organisations-and-associations-of-producer-organisations.pdf>. Съществуват и други начини, по които производителите могат да се организират, но те не се признават съгласно Регламента относно общата организация на пазарите (например сдружение на производителите във връзка с етикет за качество).

³⁰ Вж. https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/body/guidance-document-on-implementation-of-professional-organisations_bg.pdf

³¹ Вж. Регламент (ЕО) № 1224/2009 на Съвета.

предостави информация за произхода на продуктите от аквакултури и да се предприемат действия за борба с измамите. С предложението на Комисията за нов Регламент на ЕС за контрол на рибарството³² се разширява обхватът на задълженията за проследимост спрямо всички продукти от аквакултури, включително преработените продукти и продуктите, внесени от държави извън ЕС. Следователно проследимостта също е ценен инструмент, с който могат да се гарантират еднакви условия на конкуренция на европейския пазар.

2.1.7. Диверсификация и добавяне на стойност

В сектора на аквакултурите в ЕС все още има много големи възможности за допълнителна диверсификация не само по отношение на отглеждането на нови видове със значителен потенциал (по-специално диверсификация към видове, които се хранят от естествената среда, намират се на по-ниско трофично ниво и са с по-слаб отпечатък върху околната среда), но и по отношение на методите на производство (например поликултури в отглежданите в езера аквакултури и интегрирани мултитрофични системи за аквакултури). Също така е важно да се положат повече усилия за преработването и опаковането на продуктите от аквакултури в нови продукти с добавена стойност (например филетирани и готови за употреба продукти), които са привлекателни за по-младите потребители. Това е от особено значение при по-традиционните начини на отглеждане на черупкови организми и сладководни видове. Друг важен инструмент за популяризиране на стойността на продуктите от аквакултури в ЕС е използването на схеми и етикети за качество (спрямо които се прилага подходящ контрол, за да се запази доверието в тях), включително географски указания³³. Насърчаването на устойчиви аквакултури в ЕС като пример за местно производство, свързано с къси вериги за доставка на храни, също играе важна роля за диверсифицирането и добавянето на стойност към производството на аквакултури в ЕС.

Във връзка с това следва да се насърчава и географската диверсификация. Държавите членки, в които аквакултурите продължават да бъдат незначителен сектор, следва да проучат и да развият допълнително потенциала, който този сектор предлага по отношение на устойчивото снабдяване с храни и фуражи и създаването на алтернативни устойчиви предприятия и работни места — по-специално в отдалечените райони, където възможностите за заетост са ограничени.

2.2. Участие в екологичния преход

Подобно на други отрасли от икономиката на ЕС секторът на аквакултурите трябва да участва в екологичния преход, предвиден в Европейския зелен пакт. Този сектор трябва да окаже определен принос не само за прехода към устойчиви продоволствени системи, но и за развитието на биоикономиката и кръговата икономика (чрез използването на възобновяеми водни ресурси) и за възстановяването на загубата на биологично разнообразие, наред с другото, чрез

³² COM(2018) 368 final.

³³ Вж. Регламент (ЕС) № 1151/2012 относно схемите за качество на селскостопанските продукти и храни. В стратегията „От фермата до трапезата“ се посочва, че Комисията „ще укрепи законодателната уредба относно географските указания и по целесъобразност ще включи специални критерии за устойчивост“.

намаляване на замърсяването. Освен това по-нататъшният напредък към постигането на „конкурентоспособна устойчивост“ (както е определена в стратегията „От фермата до трапезата“) — т.е. превръщането на устойчивостта в запазена марка на ЕС, осигурява значителна икономическа възможност за сектора, по-специално предвид увеличаващото се внимание, с което обществото следи отпечатъка върху околната среда на предлаганите продукти и хуманното отношение към животните.

2.2.1. Екологични характеристики

Аквакултурите изискват благоприятни екологични условия, като например добро качество на водата. Поради тази причина и в съответствие с амбицията за нулево замърсяване, определена в Европейския зелен пакт, борбата на държавите — членки на ЕС, срещу замърсяването на водите е от особено значение за аквакултурите³⁴. При подходящо управление отглеждането на аквакултури може също така да бъде метод за производство на белтъци с по-ниски емисии на въглероден диоксид и отпечатък върху околната среда в сравнение с други видове стопанства. Освен това, ако се управляват по подходящ начин, определени форми на аквакултури (например отглеждането на мекотели, аквакултурите в езера и влажни зони и отглеждането на водорасли и други безгръбначни) могат да осигурят екосистемни услуги. Тези услуги включват поглъщането на излишни хранителни и органични вещества от околната среда или опазването и възстановяването на екосистемите и биологичното разнообразие.

Регулаторната рамка за аквакултурите в ЕС е определена със законодателството на ЕС в областта на околната среда и прилагането на националното законодателство. Тази рамка осигурява смекчаването на въздействието, което аквакултурните дейности биха могли да окажат върху околната среда (независимо дали от гледна точка на емисиите на въглероден диоксид, отпадъчните води, отпадъците или друго въздействие върху морските и сладководните екосистеми), и гарантира, че тези дейности не вредят в значителна степен на екосистемите или биологичното разнообразие³⁵. Прилагането на това законодателство по отношение на сектора на аквакултурите се разяснява в документите с насоки³⁶ на Комисията

³⁴ Действията за борба със замърсяването на водите ще бъдат засилени с предстоящия план за действие за нулево замърсяване.

³⁵ По отношение на аквакултурите (наред с други дейности) се прилага по-специално следното законодателство: Рамковата директива за водите (Директива 2000/60/ЕО), Рамковата директива за морска стратегия (Директива 2008/56/ЕО), Решението за добро екологично състояние (Решение (ЕС) 2017/848), плановете за управление на речните басейни, Директивата за птиците и Директивата за местообитанията (Директива 2009/147/ЕО и Директива 92/43/ЕИО), Директивата относно емисиите от промишлеността (Директива 2010/75/ЕС), Регламентът относно използването в аквакултурите на чуждоземни и неприсъстващи в района видове (Регламент (ЕО) № 708/2007) и Регламентът относно инвазивните видове (Регламент (ЕС) № 1143/2014), Директивата относно оценката на въздействието върху околната среда (Директива 2011/92/ЕС) и Директивата относно стратегическата оценка на въздействието (Директива 2001/42/ЕО). Освен това е прието специално законодателство за биологичното производство, съгласно което се насърчава — посредством мерки за сертифициране и етикетирание — отглеждане на аквакултури, отговарящо на по-строгите изисквания за производство по отношение на въздействието върху околната среда и доброто състояние на животните, както и ограниченото и регулирано използване на външни ресурси.

³⁶ Вж. работния документ на службите на Комисията относно прилагането на Рамковата директива за водите и Рамковата директива за морска стратегия по отношение на аквакултурите (https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/body/swd-2016-178_bg.pdf) и Ръководството за аквакултури

и в практиката на Съда на Европейския съюз³⁷. Изискванията съгласно законодателството на ЕС обаче невинаги са ясни за всички участници³⁸. По всичко личи и че държавите членки не тълкуват законодателството на ЕС по един и същ начин, което пречи на създаването на еднакви условия на конкуренция за производителите на аквакултури в Съюза. Освен това задължението за прилагането на съответното законодателство на ЕС често се споделя от различни административни субекти или равнища на управление, при което невинаги може да се гарантира достатъчно сътрудничество или необходимото ниво на експертни познания в сектора. Следователно са необходими допълнителни усилия, за да се гарантира в по-голяма степен единно и съгласувано прилагане на регулаторната рамка в областта на околната среда.

Неяснотите по-конкретно произтичат от сложността на законодателството на ЕС за гарантиране на доброто качество на водата за двучерупчестите мекотели. Ще бъде полезно да се осигурят разяснения на това законодателство, както и подобри връзки с другото приложимо законодателство на ЕС. Необходима е по-голяма яснота — особено по отношение на различията в изискванията (от гледна точка на класифицирането на районите на добив, санитарните проучвания, регистрите на защитените територии и т.н.)³⁹.

Екологичните характеристики на сектора на аквакултурите в ЕС могат да бъдат допълнително подобрени. Това може да се постигне чрез: i) мерки за прилагане на законодателството в областта на околната среда и за постигане на неговите цели; ii) допълнително смекчаване на въздействието от отглеждането на аквакултури; iii) насърчаване на отглеждането на аквакултури с по-слабо въздействие върху околната среда и аквакултури, които осигуряват екосистемни услуги. За тази цел следва да се обърне внимание на следните елементи:

- Използване на подходи, свързани с жизнения цикъл, при оценката на въздействието върху околната среда на сектора на аквакултурите в ЕС.

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/pdf/guidance_on_aquaculture_and_natura_2000_bg.pdf.

³⁷ Например решението на Съда по делото *Weser* (дело C-461/13, *Bund* срещу Германия [2015], ECR I-433) относно тълкуването на Рамковата директива за водите.

³⁸ Съгласно междинната оценка на отворения метод на координация насоките на Комисията относно прилагането на законодателството на ЕС по отношение на сектора на аквакултурите не са достатъчно добре познати на всички съответни участници. По-специално производителите на сладководни аквакултури твърдят, че невинаги е ясно как трябва да се изпълняват изискванията за производството в защитените зони по „Натура 2000“ и определят като предизвикателство прилагането на изискванията на Рамковата директива за водите.

³⁹ Приложимото законодателство са Регламент (ЕС) 2017/625 относно официалния контрол и Рамковата директива за водите. Съгласно посочения регламент компетентните органи на държавите членки трябва да приложат всеобхватна програма за официално контролно наблюдение на живите двучерупчести мекотели в водите, в които се извършва техният добив. Резултатите от тази програма се използват, за да се определи дали следва да се разреши или забрани добивът в дадена зона в зависимост от равнищата на микробиологични и химични замърсители, включително морски биотоксини. От друга страна, съгласно Рамковата директива за водите се изисква компетентните органи на държавите членки да гарантират специалната защита на водите за отглеждане на мекотели. Производителите на мекотели в ЕС се оплакват, че тази рамкова директива не се прилага правилно от държавите членки по отношение на отглеждането на мекотели.

- Осигуряване на устойчиви фуражни системи. Това означава да се използват фуражни съставки, които се добиват по начин, възможно най-добре съобразен с екосистемите и биологичното разнообразие, и които същевременно гарантират по подходящ начин здравето и доброто състояние на животните. Осигуряването на устойчиви фуражни системи е свързано и с ограничаване на зависимостта на производителите на фуражи от рибно брашно и масло, извлечени от диви запаси (например използване на алтернативни източници на белтъци като водорасли, насекоми или отпадъци от други сектори). То също така включва използването на добавки към фуражите и ефективни системи за управление на фуражите.
- Разработване на решения за намаляване на използването на ветеринарни продукти и други вещества (например противообрастващи агенти) — например чрез подходящи животновъдни практики.
- При необходимост от употреба на ветеринарни продукти и други вещества — насърчаване на такива с ограничен отпечатък върху околната среда.
- Гарантиране на екологичен мониторинг на местата за отглеждане на аквакултури, включително качеството на водата, изхвърлянията и емисиите (на органични вещества, хранителни вещества, пластмаса, ветеринарни лекарствени продукти, други замърсители или всякакви видове отпадъци и замърсяване).
- Определяне на практики за управление, сред които е предвидена и стратегия за риска за смекчаване на въздействието (в това число свързаното с всякакви изхвърляния и емисии), управлението на хищниците и превенцията на случаи на изпуснати екземпляри, по-специално по отношение на тяхното потенциално отрицателно въздействие върху местните видове и биологичното разнообразие, включително вероятността да се превърнат в инвазивни.
- Ограничаване на приноса, който аквакултурните дейности оказват по отношение на морските отпадъци.
- Насърчаване на употребата на възобновяеми енергийни източници и действията за повишаване на енергийната ефективност.
- Въвеждане на системи за управление на отпадъците, които свеждат до минимум отпечатъка на аквакултурните дейности върху околната среда.
- Прилагане на подход за кръгова икономика, включващ използването на отпадъците.
- Насърчаване на развитието на биологичното отглеждане на аквакултури⁴⁰ и други системи за отглеждане на аквакултури с по-слабо въздействие върху околната среда, като например енергийно ефективни рециркуляционни

⁴⁰ Вж. бележка под линия 2. На 25.3.2021 г. Комисията прие нов План за действие за развитието на биологичното производство, в който се предвиждат и мерки за насърчаване на биологичното производство на аквакултури в ЕС (COM(2021) 141 final).

системи за производство на аквакултури⁴¹, интегрирани мултитрофични системи за аквакултури, както и диверсификация към видове, намиращи се на по-ниско трофично ниво (мекотели⁴² и други безгръбначни, водорасли и растителноядни риби).

- Насърчаване и осигуряване на стойност за формите на аквакултури, които предоставят екосистемни услуги, включително в езерата, влажните зони и бракичните води⁴³.
- Подкрепа за поддържането и подобряването на водните генетични ресурси и използването на изкуствена селекция за запасите от аквакултури⁴⁴.

2.2.2. Хуманно отношение към животните

Хуманното отношение към рибите следва да бъде обект на повишено внимание не само поради увеличаващия се обществен интерес и търсене на рибни продукти, произведени съгласно високи стандарти за хуманно отношение към животните. Отглеждането на риби при условия за такова хуманно отношение е свързано и с икономически ползи за сектора от гледна точка на по-ниските разходи и по-високото качество на продуктите. Законодателството на ЕС относно хуманното отношение към животните⁴⁵ включва общи изисквания за отглеждането, транспорта и умъртвяването на риби от рибовъдни стопанства. В Регламента

⁴¹ Рециркулационните системи за производство на аквакултури са системи за производство, които осигуряват изцяло контролирана среда за рибите, ниско потребление на вода, цялостен контрол на болестите, ефективно земеползване, оптимални стратегии за хранене и близко местоположение до пазарите. Въпреки важния потенциал на тези системи засега изглежда, че технологията е рентабилна само за нишовите пазари за продукти с висока стойност (например съомга, кралска риба и змиорка). Тези системи все още са изправени пред много предизвикателства: необходимост от значителни инвестиции, широко използване на технологии, необходимост от персонал с технически умения, високо енергопотребление или проблеми с вкуса на продукта. Развитието на технологиите обаче може скоро да помогне за справянето с настоящите предизвикателства. Вж. доклада на EUMOFA, озаглавен „Рециркулация на системите за аквакултури“ и публикуван на <https://www.eumofa.eu/documents/20178/84590/RAS+in+the+EU.pdf>

⁴² Мекотелите са животни, които се хранят чрез филтриране на вода, и не се нуждаят от хранене. Те осигуряват много други ползи за околната среда, като например подобряване на качеството и бистротата на водата чрез премахване от водния стълб на частици, излишни хранителни вещества, органични вещества, вируси и бактерии. Находищата от мекотели осигуряват изключително важни екосистемни функции, като създават структура и местообитания за други видове — например раци, червеи и млади риби, които осигуряват източник на храна за риби и други морски видове. Мекотелите също така отстраняват азота от околната среда, който се премахва при добива на животните. Финансираната в рамките на Европейското териториално сътрудничество инициатива за син растеж в Балтийско море показва способността за отстраняване на азот на линиите за култивиране на миди. Вж. <https://www.interreg-baltic.eu/news-detail/news/new-blue-growth-initiatives-for-the-baltic-sae-region.html>

⁴³ Езерата и влажните зони изпълняват важна роля в задържането на вода и опазването на биологичното разнообразие.

⁴⁴ Изкуствената селекция се основава на използването на естествени (генетични) вариации в желаните белези чрез целенасочена селекция на популации, щамове, семейства и отделни екземпляри.

⁴⁵ Вж. Директива 98/58/ЕО на Съвета относно защитата на животни, отглеждани за селскостопански цели, и Регламент (ЕО) № 1099/2009 на Съвета относно защитата на животните по време на умъртвяване. В стратегията „От фермата до трапезата“ се предвижда оценка и преразглеждане на съществуващото законодателство в областта на хуманното отношение към животните през 2023 г., включително за транспортирането и клането на животни.

относно биологичното производство⁴⁶ се определят по-конкретни изисквания, като например максимална гъстота на посадката, ограничения за използването на изкуствена светлина и кислород и т.н. Необходими са допълнителни действия за подобряване на хуманното отношение към рибите, като се обърне специално внимание на:

- разработване на добри практики относно хуманното отношение към рибите по време на отглеждането, транспортирането и умъртвяването;
- определяне на общи, валидирани, конкретни за вида и подлежащи на одит индикатори за хуманно отношение към рибите в цялата верига на производство (включително при транспортирането и умъртвяването);
- осъществяване на допълнителни научни изследвания и иновации, по-специално по отношение на конкретните за вида параметри за хуманно отношение, включително хранителните потребности в различните системи за отглеждане;
- осигуряване на знания и умения относно хуманното отношение към рибите на производителите на аквакултури и други оператори, които работят с жива риба от рибовъдни стопанства.

2.3. Гарантиране на приемане от обществото и информираност на потребителите

Растежът на сектора на аквакултурите в ЕС и неговата конкурентоспособност до голяма степен зависят от приемането от обществото и признаването на ползите и стойността на аквакултурните дейности и на продуктите от този сектор. От особена важност за това приемане са три фактора: комуникация относно аквакултурите в ЕС, тяхното интегриране в местните общности, както и събиране на данни и наблюдение.

2.3.1. Комуникация относно аквакултурите в ЕС

Изключително важно е да се гарантират по-точна информация и по-голяма прозрачност относно извършването на аквакултурни дейности. Отрицателното възприемане на тези дейности — по-специално на тяхното въздействие върху околната среда и върху други икономически дейности — сред заинтересованите страни по места често представлява препятствие за създаването на нови съоръжения за аквакултури. От друга страна, обществото до голяма степен не е запознато с ползите от аквакултурите — например създаване на работни места в отдалечени райони, осигуряване на нисковъглероден източник на храна или предоставяне на екосистемни услуги.

⁴⁶ Регламент (ЕО) № 889/2008 на Комисията за определяне на подробни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти по отношение на биологичното производство, етикетирането и контрола. Беше приет нов Регламент (ЕС) 2018/848 относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти, който ще се прилага от 1 януари 2022 г.

Информацията е от съществено значение и при задоволяване на растящото потребителско търсене на устойчиви продукти⁴⁷. За да може европейското производство да се възползва от предимствата на строгите стандарти за устойчивост и качество, е важно да се повиши осведомеността на потребителите относно усилията на производителите от Съюза. Това ще помогне да се увеличи конкурентоспособността на продуктите от аквакултури в ЕС, както и да се гарантират еднакви условия на конкуренция с други продукти от аквакултури, които може да не предлагат еквивалентно ниво на устойчивост и качество. Комуникацията е необходима и за да се оползотвори потенциалът за по-диверсифициран сектор на аквакултурите с цел да се посрещнат предизвикателствата, определени в Европейския зелен пакт. Тези предизвикателства включват увеличаване на знанията и потреблението на продукти от аквакултури с по-малък отпечатък върху околната среда, по-специално недостатъчно използваните видове, намиращи се на по-ниско трофично ниво (например водорасли, черупкови организми и други безгръбначни, както и растителноядни риби).

За да се подобри наличната информация за потребителите и обществото относно производството на аквакултури в ЕС, се изисква комбинация от различни инструменти — по-специално:

- стандарти за етикетиране⁴⁸ и пазарни стандарти⁴⁹ (Комисията извършва преглед на настоящите пазарни стандарти за продуктите от риболов, както и оценка на възможността за определяне на стандарти за продуктите от аквакултури);
- информационни кампании относно сектора на аквакултурите в ЕС и производството, в които участват търговците на дребно;
- изясняване на научната основа на дебата относно въздействието на аквакултурните дейности в ЕС;
- допълнително популяризиране на сектора сред обществото (отваряне на стопанствата за посетители, включително училища и други образователни

⁴⁷ Понастоящем това търсене се задоволява в голяма степен чрез биологично производство или чрез няколко (често скъпи) частни стандарта и схеми за сертифициране. Съгласно доклада на EUMOFA относно биологичното отглеждане на аквакултури в ЕС обаче трябва да се осигури допълнителна информация относно устойчивостта на биологичното отглеждане на аквакултури в ЕС (вж. <https://www.eumofa.eu/documents/20178/84590/Study+report+organic+aquaculture.pdf>).

⁴⁸ В Регламента относно общата организация на пазарите се определят някои задължителни изисквания за предоставяне на информация на потребителите. Съгласно същия регламент обаче не се изисква производственият метод за продуктите от аквакултури да бъде посочен върху крайния продукт. В него се определя само задължение да се посочи, че продуктът е „отгледан в рибни стопанства“. Само за биологично отгледаните продукти от аквакултури има определени конкретни производствени методи. Наред с това съгласно Регламента относно общата организация на пазарите не се изисква да бъде предоставена информация относно произхода на преработените продукти от аквакултури.

⁴⁹ С Регламента относно общата организация на пазарите бяха определени общи пазарни стандарти, на които трябва да отговарят продуктите от риболов, за да навлязат на пазара на ЕС с оглед на консумацията от хората. Настоящите стандарти обаче не обхващат продуктите от аквакултури. В стратегията „От фермата до трапезата“ се предвижда преглед на пазарните стандарти, включително на тези за продуктите от риболов и аквакултури.

институции, осигуряване на повече информация относно условията за отглеждане);

- осигуряване на тясна ангажираност на ранен етап на органите и сектора с групите на заинтересованите страни, включително НПО;
- насърчаване на използването на търговски марки и етикети за качество (спрямо които се прилага подходящ контрол, за да се запази доверието в тях), включително географски указания, които обхващат и аспектите на устойчивостта;
- насърчаване на стойността на аквакултурите в ЕС като „местен и пресен продукт“ с къси хранителни вериги.

2.3.2. Интегриране в местните общности

Подобно на всяка друга дейност разширяването на аквакултурите изисква и приемане от обществото (т. нар. „обществен лиценз за извършване на стопанска дейност“). Както беше споменато по-горе, все още съществува отрицателно възприятие на аквакултурните дейности сред определени заинтересовани страни. Това се дължи главно на опасения относно въздействието на отглеждането на аквакултури върху околната среда или относно противоречията с други икономически дейности (например риболова или туризма). Важно е на тези опасения да бъде отговорено по различни начини: i) като се осигури прозрачност и ангажиране на ранен етап на местните заинтересовани страни в планирането на аквакултурни дейности; и ii) като се потърсят полезни взаимодействия със съществуващите дейности (например риболова, туризма, преработвателната промишленост) и защитените територии. Освен това съществува голям потенциал, свързан с изграждането на местни вериги за създаване на стойност и къси вериги на доставките, което следва да допринесе за устойчивото производство на хранителни продукти в екологичен, икономически и социален аспект. Опитът, събран при работата на местните инициативни рибарски групи⁵⁰, както и проектите, финансирани по ЕФМДР в някои държави членки, показват наличието на добри практики в тази област.

2.3.3. Данни и наблюдение

Събирането на точни данни е необходимо, за да се гарантира подходящото планиране на аквакултурни дейности. Точните данни са необходими и за оценка и наблюдение на социалните, икономическите и екологичните характеристики на сектора на аквакултурите в ЕС. Прозрачността и докладването на данни също така са важни, за да се запази доверието на потребителите и другите заинтересовани страни. Съществуват множество задължения за докладване по отношение на сектора, които са установени в различни законодателни актове на ЕС и на

⁵⁰ FARNET (Европейската мрежа на рибарските райони) вече изготви ръководство относно интегрирането на аквакултурите в местните общности (https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet2/library/guide/integrating-aquaculture-within-local-communities_it) и ръководство относно кръговата икономика в зоните за риболов и аквакултури (https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet2/library/farnet-guide-17-circular-economy-fisheries-and-aquaculture-areas_en).

държавите членки. Най-много обаче са събираните социално-икономически данни относно морските аквакултури или здравето на животните, като също така се докладват и ограничени данни относно индикатори за околната среда, специфични за аквакултурите⁵¹. Поради тази причина ще бъде необходимо задълженията за докладване да се координират по-добре и да се рационализират процедурите по докладване между различните служби. Също така на държавите членки следва да се предоставят по-структурирани насоки относно начините за получаване и докладване на данни. Докладването на данни следва да се прилага също и за индикаторите за околната среда и да обхваща отглеждането на аквакултури, различни от морските аквакултури⁵².

2.4. Увеличаване на знанията и иновациите

Знанията и иновациите (включително използването на цифрови технологии) са от ключово значение за постигането на другите цели, които са определени в настоящото съобщение по отношение на сектора на аквакултурите в ЕС. Те са особено важни за постигане на гъвкавостта и конкурентоспособността на сектора на аквакултурите и за гарантиране на неговия екологичен преход.

Важна възможност за постигането на напредък в тази област ще бъде предоставена по линия на „Хоризонт Европа“ — предстоящата рамкова програма на ЕС за научни изследвания. Значим приоритет в рамките на програмата са научните изследвания и иновациите, свързани с устойчивите аквакултури. Необходими са решителни действия по отношение на аквакултурите, за да се гарантира, че с тези научни изследвания и иновации: i) се реагира бързо на настоящите и бъдещите предизвикателства и възможности на сектора; ii) се избягва дублирането на усилия; и iii) се създават полезни взаимодействия. По-специално са необходими допълнителни усилия в следните области:

- Създаване на рамка за сътрудничество, която обединява публичните органи, сектора, научните изследователи и образователните институции на национално и регионално/местно равнище. Тази рамка следва да включва разработването на клъстери за иновации за устойчиви аквакултури⁵³.
- Стимулиране на развойната дейност и съгласуване на силните страни на научните изследвания и иновациите в различните държави членки и региони. Това следва да включва стратегии за интелигентна специализация, насочени към изграждането на цялостни вериги за създаване на стойност в целия ЕС.

⁵¹ Съгласно законодателството на ЕС в областта на околната среда се изисква предоставяне на информация относно състоянието на водните екосистеми и качеството на водата, но в него не се съдържат задължения за докладване, които са специфични за аквакултурните дейности.

⁵² Съгласно предложението на Комисията за нова многогодишна програма на ЕС за събиране на данни съгласно рамката за събиране на данни (която ще се прилага от 2022 г.) държавите членки ще събират социално-икономически данни за сладките води, когато националното производство на сладководни аквакултури е над определени прагове (1 % производство на равнището на ЕС, 10 % национално производство).

⁵³ Клъстерите свързват участниците в областта на иновациите, като например университетите, с МСП. Това насърчава създаването на повече работни места и може да помогне за регистрирането на повече международни търговски марки и патенти.

- Насърчаване на ефективното разпространение на резултатите от научните изследвания и иновациите до крайните потребители от сектора и обществеността, както и тяхното използване, включително чрез внимателно наблюдение на въвеждането и изпълнението на надеждни планове за разпространение и използване за финансираните от ЕС проекти.
- Насърчаване на взаимното допълване и полезните взаимодействия между проектите за научни изследвания.
- Улесняване на достъпа до фондовете на ЕС за научни изследвания и иновации в сектора на аквакултурите, като се осигури ясна представа за наличното финансиране от Съюза.

Въвеждането на иновации в сектора на аквакултурите изисква насърчаване на инвестициите в иновативни решения. Инвеститорите често навлизат в непозната територия, когато инвестират в иновации. Инициативата на ЕС BlueInvest (с която се насърчават и иновациите в аквакултурите) ще продължава да обединява инвеститорите и предприемачите. Ще бъде създаден финансов инструмент с финансиране от ЕФМДРА и InvestEU, чрез който ще се осигури подпомагане и за инвестициите в дейности и технологии, свързани с устойчивото отглеждане на аквакултури. Държавите членки също могат да използват средства от бъдещия ЕФМДРА, за да подпомагат инвестициите в иновативните решения от страна на сектора на аквакултурите в ЕС.

Иновативният сектор на аквакултурите изисква също и развитието на подходящите умения. Това може да бъде постигнато чрез насърчаване на специализирани учебни програми и придобиване на знания относно аквакултурите (например специализирани ветеринарни уроци относно рибите и обучение относно здравето на рибите за оператори на аквакултури), както и обучение през целия живот за стопаните относно иновативните подходи в сектора на аквакултурите.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Устойчивите аквакултури в ЕС могат да имат важна роля за осигуряването на обществени блага. Тези обществени блага включват: i) питателни и здравословни хранителни продукти с ограничен отпечатък върху околната среда; ii) икономическо развитие и възможности за работа за крайбрежните и селските общности; iii) намаляване на замърсяването; iv) опазване на екосистемите и биологичното разнообразие; и v) принос към борбата с изменението на климата. С настоящото съобщение се определя пътят, по който секторът на аквакултурите в ЕС може да се превърне в модел за гъвкавост и конкурентоспособност и да установи глобален стандарт за устойчивост и качество. За да бъде постигната тази цел, е необходима подкрепата на всички съответни участници (включително държавите — членки на ЕС, сектора на аквакултурите в Съюза и други заинтересовани страни, като например НПО) при прилагането на насоките и изпълнението на действията, които се препоръчват в приложението към настоящото съобщение. Комисията приканва държавите членки да осигурят подходящите средства за прилагане на насоките и изпълнението на предложените действия.

За прилагането на насоките е необходимо също така да се подпомогне устойчивият преход на сектора на аквакултурите, като се гарантира ефективната и ефикасна употреба на публичното финансиране и се привлекат частни инвестиции. В приложението към настоящото съобщение са предоставени препоръки за действия в тази насока. По-специално Комисията приканва държавите — членки на ЕС, да вземат предвид определените в настоящите насоки приоритети за разпределяне на подпомагането за сектора, осигурено от европейските и националните фондове.

За да се подпомогне прилагането на тези насоки от всички заинтересовани страни, Комисията ще създаде механизъм на ЕС за подкрепа за сектора на аквакултурите. Този механизъм следва да служи като инструмент, с който да се помогне на Комисията, държавите — членки на ЕС, сектора и другите заинтересовани страни да разработят допълнителни насоки и да консолидират най-добрите практики по отношение на областите, обхванати в настоящото съобщение. Механизмът за подкрепа ще помогне също за прилагането на тези насоки и най-добри практики. Този механизъм следва да включва онлайн платформа с база от знания, достъпна за всички заинтересовани страни (например ръководство относно финансирането от Съюза и база данни с финансираните от ЕС проекти в сектора).

Комисията приканва държавите — членки на ЕС, да насърчават активно постигането на целите и спазването на принципите, посочени в настоящото съобщение, по-специално необходимостта секторът на аквакултурите да се развива по устойчив начин, който е съобразен с околната среда, в контекста на: i) стратегиите за морските басейни; ii) двустранните споразумения; iii) участието на международни форуми (например ФАО).

Не по-късно от четири години след публикуването на настоящото съобщение Комисията ще извърши оценка на: i) постигнатия напредък по изпълнението на действията, препоръчани в приложението; и ii) ефективността на тези действия за постигането на целите, определени в тези нови стратегически насоки, с възможност за адаптиране на действията по съответен начин. До 2029 г. ще бъде извършена оценка на новите стратегически насоки, в която ще се оцени тяхната ефикасност, ефективност, съгласуваност, целесъобразност и добавена стойност от ЕС, за да се осигури доказателствената база и да се подкрепи решението относно следващите стъпки след 2030 г.